

14. KONFERENCIJA EUROPSKOG UDRUŽENJA ZA ISTRAŽIVANJA ADOLESCENCIJE

03.-06. rujna 2014., Cesme, Izmir, Turska

Održana je 14. godišnja konferencija Europskog udruženja za istraživanje adolescencije. Na konferenciji je prisustvovalo 702 sudionika istraživača i praktičara iz svijeta koji se bave različitim područjima rada s adolescentima (razna područja psihologije, kao što je razvojna, socijalna i klinička, kao i psihologije savjetovanja te ostalih područja koja se bave adolescentima kao što su obrazovanje i socijalne djelatnosti).

U srijedu, 03. rujna, prije otvorenja konferencije održane su četiri pretkonferencijske radionice: Susan Branje i Marcel van Aken sa Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemska održali su radionicu na temu pisanja znanstvenih članaka na engleskom jeziku (*Writing Articles for english language Journals*), a u pretkonferencijskom dijelu programa održane su još tri radionice (sa Sveučilišta u Örebro radionicu su održali i Elisabetta Crocetti i Loes – *Advanced longitudinal Approaches for modeling individual development: latent growth analysis (LGA), latent class growth analysis (LCGA), growth mixture modeling (GMM)*), Metin Özdemir i Fabrizia Giannotta sa Sveučilišta u Örebro, Švedska održali su radionicu na temu *Evaluating intervention/prevention programs*,

dok je Vilmante Pakalniskiene s Vilnius Sveučilišta u Litvi održala radionicu na temu *Working with longitudinal data with SEM: Path analysis, autoregressive and cross-lagged path models, testing mediation, moderation effects*).

Konferenciju su službeno otvorili Figen Cok sa Sveučilišta TED u Turskoj u ulozi predsjedavajućeg i Wim Meeus, predsjednik Europskog udruženja za istraživanje adolescencije (EARA). Nakon pozdravnog govora i otvorenja konferencije plenarno predavanje održao je Laurence Steinberg s Temple sveučilišta u SAD-u (*A social neuroscience perspective on adolescent risk taking*). U svojem izlaganju predstavio je rezultate istraživanja provedenog na uzorku mladih u SAD različitog socioekonomskog i etničkog statusa, te preliminarne rezultate proširenog istraživanja koje je u toku na uzorku 5 000 mladih osoba u dobi od 10 do 30 godina iz 10 različitih zemalja (Kina, Cipar, Kolumbija, Indija, Jordan, Kenija, Filipini, Švedska i Tajland). Istraživanje je provedeno metodom samoiskaza, a rezultati su pokazali da se traženje nagrade/pohvale i impulzivnost razvijaju u različitim podrazdobljima adolescencije i imaju različite neuralne potkepljivače, a upravo razlika u vremenu njihova razvoja pojačava sklonost rizičnom ponašanju tijekom adolescencije. Tako se u ranoj adolescenciji javlja povećana potreba za nagrađivanjima i pohvalama, s osjetljivošću na nagrade i preferiranjem trenutne nagrade, naročito izrečene. Za razliku od toga, impulzivnost slijedi linearni obrazac, sa stalnim opadanjem u dobi od 10. nadalje. Pojačana osjetljivost za rizično ponašanje u srednjoj adolescenciji mogla bi se objasniti kombinacijom relativno visoke sklonosti za traženje pohvale i još uvijek nedovoljnog razvoja sposobnosti samokontrole. Istraživanje je također pokazalo, i još jednom potvrdilo što u području rada s djecom i mladima s problemima u ponašanju ističemo, da je kod pojave i razvoja rizičnog ponašanja značajna uloga vršnjaka. Autor naglašava kako prisutnost vršnjaka može adolescente usmjeriti prema rizičnom ponašanju jer vršnjaci potencijalno mogu davati pohvale za rizične izbore.

Konferencija je obilovala izlaganjima u paralelnim sesijama tako da je bilo nemoguće prisustvovati u isto vrijeme svim sesijama koje su bile zanimljive i korisne, stoga u nastavku navodimo samo neka od održanih predavanja.

Četvrtak, 04. travnja, bio je posvećen novim smjernicama u istraživanjima političkog i javnog sudjelovanja mladih – interpersonalnim poteškoćama u adolescenciji: usamljenosti, nedostatku povjerenja, vjerovanja i odbacivanju adolescenata; stresu, suočavanju i zdravlju u adolescenciji; odnosu roditelja i adolescenata; školi i obrazovanju adolescenata; razvoju identiteta, individualizaciji i kulturalnom kontekstu; socijalnom samopoimanju u adolescenciji; prilagodbi adolescenata imigranata novom životnom okruženju. S navedenih sesija ističemo plenarno izlaganje Susan Branje sa Sveučilišta u Utrechtu u Nizozemskoj o odnosu roditelja i adolescenata u procesu stvaranja neovisnosti. U izlaganju su prikazani rezultati dvaju

longitudinalnih istraživanja u kojem su praćeni adolescenti od dobi 12 godina do rane odraslosti s fokusom na kvalitetu odnosa roditelji-djeca i doživljavanje promjena u razdoblju adolescencije te povezanost unutarnjih individualnih razlika tih promjena s psihosocijalnom prilagodbom. Iako se sukobi roditelji-djeca pojačavaju u učestalosti i intenzitetu tijekom adolescencije, ti sukobi također su sredstvo za postizanje promjena u odnosu. No, pitanje je koji sukobi pomažu roditeljima i adolescentima da reorganiziraju odnose nasuprot onih koji će dalje narušiti odnose. Fokusrajući se na ulogu stvarnih momentalnih reakcija u konfliktnim interakcijama roditelj-adolescent, autorica zaključuje da su stvarne trenutne reakcije podložne prilagodbi s višom varijabilnošću ponašajne fleksibilnosti i mogućnošću da se efektivno prilagodi i reorganizira ponašanje kao odgovor na različite interpersonalne i kontekstualne zahtjeve. Prilagodbeni odnosi podložni su fleksibilnom reorganiziranju kad se javi promjena. Tako se u tim odnosima članovi dijade roditelj-adolescent mogu lako prilagoditi okolinskim promjenama i učiniti tečnu prilagodbu na te promjene, npr. kada su adolescenti i roditelji sposobni pokazati ljutnju i uznemirenost kada se ne slažu, ali se istovremeno mogu smijati nekim stvarima i sposobni su pokazati emocije i zanimanje jedni za druge, njihovi sukobi mogu im pomoći u reorganiziranju odnosa na zadovoljavajući način. Suprotno tome, odnosi roditelj-adolescent koji su rigidniji u sukobu emocija kao što je začahurenost u negativnom stanju ili bivanje potpuno pozitivnim i ustrašenim da se pokažu negativne emocije može stvoriti poteškoće u pregovaranju reorganizacije odnosa. Ovo izlaganje ukazuje na važnost mogućnosti otvorenog komuniciranja na relaciji roditelj-adolescent i otvorenog pokazivanja emocija kako bi sukobi između roditelja i adolescenata koji su normalni u to razvojno doba doveli do zdravog razvoja adolescenata i mogućnosti stvaranja zdravog odnosa s roditeljima.

Petak, treći dan konferencije, obilovao je izlaganjima na temu procesa izgradnje identiteta od adolescencije do odraslosti, programima prevencije nasilja među adolescentima, socijalnoj podršci LBTG osoba, životnim stilovima adolescenata, eksternaliziranim i internaliziranim problemima adolescenata, rizičnom ponašanju adolescenata, sudjelovanju adolescenata u javnom životu društva, prosocijalnom ponašanju, delinkvenciji i agresiji, imigraciji i građanstvu adolescenata. S ovih sesija valja istaknuti izlaganje Dagmar Stronheimer sa Sveučilišta primijenjenih znanosti u Lincu u Austriji i Olge Solomontos-Kountouri sa Sveučilišta Neapolis Pafos na Cipru na temu programa prevencije nasilja, te okrugli stol na temu istraživanja adolescencije iz perspektive kulturalnosti koji je vodila Ciğdem Kağitcibasi sa Sveučilišta Koc u Turskoj.

Dagmar Stronheimer i Olga Solomontos-Kountouri predstavile su dva programa prevencije nasilja (KiVa+ i ViSC), jedan je razvijen u Finskoj (sada se provodi i u Nizozemskoj) u koji je bilo uključeno 90% osnovnih škola u Finskoj, a drugi u

Austriji gdje je primijenjen u 85% austrijskih škola (sada se provodi na Cipru) pod geslom »Zajedno protiv nasilja«. Oba programa pomažu nastavnicima da u razredu opažaju, prate, procjenjuju i djeluju preventivno protiv nasilja među djecom i mladima. Programi se između ostalog sastoje od izvještaja informacijama koje nastavnici prikupljaju o socijalnoj strukturi u svojim razredima te od radionica kojima se djeca senzibiliziraju za problem nasilja te uče nenasilnom rješavanju sukoba.

Okrugli stol na temu istraživanja adolescencije iz perspektive kulturalnosti upozorava na raskorak između lokalnih i globalnih identiteta adolescenata i njihovih socijalnih odnosa. Predstavljena su iskustva adolescenata iz obitelji migranata u Izraelu, Etiopiji, Južnom Libanonu i bivšem Sovjetskom Savezu, Njemačkoj i Turskoj. Iskustva pokazuju da kultura iz koje dolaze izgrađuje uloge u novom okruženju, također, da pripadanje određenom društvenom sloju ima utjecaja na akademsko postignuće, te da migracije u školskoj dobi stvaraju rizik za ispadanje iz škole. Stoga je program *Early Adolescent Development Program* (EADP) koji je proveden u Turskoj istaknut kao kvalitetan jer pomaže stvaranju i održavanju blagostanja i pozitivnog razvoja u ranoj adolescenciji. Navedeni program kulturalno je relevantan i integriran u regularni školski kurikulum, a sastoji se od demonstracija u razredu, igara, grupnih diskusija koje imaju ishode na vršnjačke odnose i vjerovanje u pozitivnu promjenu. Pokazalo se da mladi s višim stupnjem rizika više profitiraju od ovog oblika intervencije.

Program u subotu, 06. rujna, bio je posvećen temama kao što su prediktori i psihopatološki ishodi nasilja i viktimizacije u djetinjstvu i adolescenciji, socijalizaciji tolerancije u adolescenciji, socijalizaciji i agresiji, promoviranju potencijala na osnovi različitosti mladih, interakcijama nasljeđa i okolinskih faktora u adolescentovom internaliziranom i eksternaliziranom ponašanju, rizičnim faktorima i posljedicama elektroničkog nasilja, obiteljskim mogućnostima i edukacijskim odrednicama adolescenata.

Iz subotnjeg programa ističemo simpozij »Doživljeni i stvarni interpersonalni problemi u odnosu na internalizirano ponašanje« u kojem su sudjelovali Easke van Roekel s Medicinskog sveučilišnog centra Groningen u Nizozemskoj, Gerine Lodder sa Sveučilišta Radboud u Nizozemskoj i Fabrizia Giannotta sa Sveučilišta Örebro u Švedskoj. Kako se unutar istraživanja koja se provode među adolescentima sve više pozornosti poklanja istraživanjima socijalnih odnosa, u okviru simpozija predstavljena su tri istraživanja koja su se bavila odnosima između poteškoća u interpersonalnim odnosima i internaliziranog ponašanja. Rezultati pokazuju da su problemi u socijalnim odnosima povezani s internaliziranim ponašanjem, iako je nejasno je li internalizirano ponašanje povezano s aktualnim socijalnim problemima ili se radi većinom o načinu na koji adolescenti reflektiraju na vlastite socijalne

pozicije koje su povezane s negativnim ishodima. Istaknuto je da socijalni odnosi visoke kvalitete nisu neophodno povezani s nižim razinama internaliziranih problema.

Konferencija je zaključena plenarnim predavanjem autorice Nebi Sümer sa Srednjoistočnog tehničkog sveučilišta u Turskoj na temu »Privrženost i roditeljstvo u razvojnom i kulturalnom kontekstu«. Metaanalitičke studije o ranoj privrženosti pokazuju da, iako je sigurna privrženost najučestaliji obrazac u životu u gotovo svim kulturama, prevalencija obrazaca nesigurne privrženosti razlikuje se u različitim kulturama. Najnovija istraživanja privrženosti odraslih upućuju da su privržena anksioznost u kolektivističkim kulturama i izbjegavanje privrženosti u individualističkim kulturama relativno visoke. Stoga, nepodudaranje između osobne orijentacije u privrženosti i kulturalno relevantnih roditeljskih ponašanja mogu stvoriti rizik za optimalno roditeljsko ponašanje. Međuodnos između osobne orijentacije u privrženosti i roditeljskih ciljeva socijalizacije oblikovanih kulturalnim normama stoga je snažan prediktor roditeljskog ponašanja. Ovi nalazi potvrđeni su istraživanjem provedenim u Turskoj i USA na uzorku majki i djece. Dimenzije privrženosti određuju opće roditeljsko ponašanje kao što je emocionalna toplina i odbacivanje slično u svim kulturama, no postoje razlike u različitim kulturama u određivanju specifičnog roditeljskog ponašanja kao što je psihološka kontrola ponašanja.

Zaključno možemo reći da je ovo bila vrijedna konferencija s puno novih nalaza znanstvenih psiholoških, socioloških i medicinskih istraživanja među i s adolescentima u različitim kontekstima i s obzirom na različite dimenzije njihova razvoja i odrastanja i probleme koji se u to vrijeme javljaju. Stoga možemo pretpostaviti da će stručnjaci koji rade s djecom i mladima moći iskoristiti ove vrijedne rezultate u svom radu.

Priredile: Marijana Majdak i Lucija Vejmelka

